

Pak de kans om broodnodige verbeteringen in privacywetgeving door te voeren

Grondrechten bieden mensen zekerheden voor een vrije, veilige en rechtvaardige samenleving. Zowel in de ‘echte’ wereld als in de digitale wereld. Alle grondrechten zijn van gelijke waarde, maar in de digitale wereld is het grondrecht op bescherming van persoonsgegevens van bijzonder belang. Het helpt namelijk tegen inbreuken op andere grondrechten. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) maakt zich sterk voor een juiste uitvoering en naleving van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), om er zeker van te zijn dat niemand tussen wal en schip valt. Mensen lopen namelijk nog steeds onnodig hoge risico’s, juist ook op die plekken waar ze geen andere keuze hebben dan het verstrekken van hun persoonsgegevens. Het toeslagenschandaal en DUO zijn helaas slechts twee voorbeelden van hoe het mis kan gaan. Zo zijn er nog veel meer algoritmes bij de overheid waarvan het bestaan onbekend is, of de werking onvoldoende gecontroleerd is.

De AVG is sinds mei 2018 van toepassing in de gehele Europese Unie. In Nederland is de AVG uitgewerkt in de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming (UAVG). Om obstakels in de uitvoering en naleving van de AVG weg te nemen, is eind 2022 het wetsvoorstel Verzamelwet gegevensbescherming ingediend bij de Tweede Kamer. Voor de verdere behandeling van dit wetsvoorstel deelt de AP hierbij het perspectief van de AP op de uitvoering en naleving van privacywetgeving in Nederland, wat er beter kan en welke rol de leden van de Tweede Kamer hierbij kunnen spelen.

De AP pleit voor het doorvoeren van deze verbeterpunten:

1. Verplichte openbaarmaking van sanctiebesluiten (om ervoor te zorgen dat sancties sneller kunnen worden afgehandeld en burgers beter zijn beschermd).
2. Verplichte aanstelling FG’s in private bedrijven van bepaalde omvang (om de juiste bescherming te bieden, dit gebeurt al in landen als Duitsland, Spanje en Frankrijk).
3. De AP de mogelijkheid geven om een schadevergoedingsmaatregel op te kunnen leggen.
4. De AP de mogelijkheid geven om bij *alle* overtredingen van de Richtlijn gegevensbescherming bij rechtshandhaving (RGR) te kunnen handhaven op dezelfde wijze als bij overtredingen van de AVG.

Daarnaast roept de AP de wetgever op om oog te houden voor overige verbeterpunten en grote thema’s, zoals beschreven in de bijlage van dit paper.

Zorg voor meer begrip en kennis van de AVG

De AP krijgt regelmatig te horen dat organisaties privacywetgeving als obstakel zien. Vaak blijkt dit onterecht te zijn. Dergelijke obstakels kunnen worden weggenomen als men beter nadenkt over wetgeving en het belang van het goed borgen van privacy daarin. Vorig jaar heeft de Algemene Rekenkamer eenzelfde conclusie gedeeld in een brief aan de Tweede Kamer. Uit deze brief blijkt dat de wetgever vaak ‘aan de voorkant’ beter kan nadenken over de privacygevolgen, om te voorkomen dat organisaties in de uitvoering vastlopen. De AP onderschrijft deze conclusie en pleit voor een betere omgang met de AVG, zowel binnen de overheid als daarbuiten. Om dit te realiseren dient men tijdig een afweging te maken tussen de baten van een gegevensverwerking en de privacygevolgen. Zo kan men ook op tijd aan de slag om een wettelijke basis te creëren voor een gegevensverwerking. Er moet proactief worden omgegaan met privacy(wetgeving), niet reactief.

In dezelfde brief concludeert de Algemene Rekenkamer dat een goede omgang met de AVG vraagt om voldoende kennis. Ook dit onderschrijft de AP. Organisaties zijn vaak terughoudender dan op basis van de wet nodig is. Vaak kunnen zij veel meer doen op basis van de AVG dan zij denken. Naast investeren in een proactieve omgang met privacy(wetgeving), is het dan ook essentieel om te investeren in kennis van de AVG binnen de overheid, bedrijven en overige organisaties. Het versterken van de rol van de functionaris gegevensbescherming (FG) is hierin een belangrijke stap. Dit is ook opgenomen als actie in het regeerprogramma van het huidige kabinet.

Boek winst op kleine verbeterpunten én houd oog voor grote thema's

De AP ziet het als taak en plicht om structureel na te denken over hoe de AP doelmatiger en effectiever kan werken. Daarom toetst de AP regelmatig wetsvoorstellen, zowel gevraagd als ongevraagd. De AP heeft het wetsvoorstel Verzamelwet gegevensbescherming twee keer eerder getoetst. Dit voorstel richt zich in eerste instantie op kleine technische wijzigingen in privacywetgeving waarbij nog substantiële verbetering mogelijk is. De AP steunt zulke wijzigingen. Maar de AP ziet ook dat er nog veel meer verbeterpunten zijn. Zo geeft de UAVG soms bestuursorganen de bevoegdheid om zaken te bepalen die de wetgever volgens de AVG moet regelen (artikel 41 over het beperken van rechten van betrokkenen en artikel 22 over passende maatregelen). Dat is een belangrijke waarborg. Ook het toezichtinstrumentarium van de AP zelf behoeft versterking. De AP wordt bijvoorbeeld vaak geconfronteerd met langdurige juridische procedures gericht tegen de voorgenomen openbaarmaking van sanctiebesluiten. Ook dit kan de wetgever verbeteren.

Naast deze voorbeelden zijn er nog veel meer punten waar verbeteringen mogelijk zijn. Voor de volledigheid staat in de bijlage een selectie van verbeterpunten die de AP al heeft voorgesteld. De AP roept de wetgever op om zo snel mogelijk aan de slag te gaan met de verbeterpunten in dit paper en de bijlage.

In aanvulling op deze verbeterpunten wijst de AP graag op andere grote privacythema's waar winst te behalen is. Een voorbeeld hiervan is de mogelijkheid om private partijen te verplichten om een FG aan te stellen. Andere landen hebben dit jaren geleden al gedaan en Nederland loopt hierin dus achter. Het lijkt de AP passend om via het democratische proces vast te stellen welke sectoren of verwerkingen een interne toezichthouder zouden moeten hebben. Landen zoals Duitsland, Spanje en Frankrijk hebben er al voor gekozen om met een verplichte FG bescherming te bieden bij risicovolle verwerkingen (zoals algoritmes) of bij kwetsbare groepen (zoals kinderen). Dit zijn belangrijke thema's die meer discussie in de Tweede Kamer verdienen dan nu mogelijk is bij de bespreking van de kleine technische wijzigingen.

Het belang van de rol van de Tweede Kamer

Als medewetgever speelt de Tweede Kamer een belangrijke rol in het verbeteren van de omgang met privacywetgeving. De kern van deze rol is dat Kamerleden steeds weer een afweging moeten maken tussen enerzijds beleidsdoelen, uitvoering van overheidstaken en dienstverlening aan mensen en anderzijds de gevolgen voor de privacy van deze mensen. De AP roept de Kamer op om niet alleen te kijken naar hoe privacywetgeving beter kan, maar om juist ook bij ieder wetsvoorstel de hiervoor genoemde afweging te maken. Graag gaat de AP met de Tweede Kamer in gesprek over deze oproep en de overige reflecties en adviezen uit dit paper.

Verbeterpunten

Bijlage bij position paper AP t.b.v. Rondetafelgesprek Verzamelwet gegevensbescherming

- **Beperking rechten van betrokkene niet door bestuursorgaan zelf maar door de wetgever. Geldt ook voor het nemen van 'passende maatregelen' ter bescherming betrokkene bij automatische besluitvorming.**
Artikel 40, tweede lid, respectievelijk 41 UAVG voldoen niet aan de eisen van artikel 22 resp. 23 AVG en moeten dus buiten toepassing gelaten worden.
- **Tarieven**
Een tariefgrondslag voor het doorberekenen van bepaalde kosten.
- **Klachtrecht maatschappelijke organisatie**
AVG voorziet in de mogelijkheid om maatschappelijke organisaties een klachtrecht te geven. Wenselijkheid invoering (her)bezien.
- **Bescherming gegevens overledenen**
Bezien in hoeverre de AVG van toepassing zou moeten zijn op gegevens van overledenen.
- **Rechtsingang bedrijven**
Bedrijven die er nadeel van hebben dat concurrenten de AVG niet naleven zouden een handhavingsactie moeten kunnen starten.
- **Verplichte openbaarmaking sanctiebesluiten**
In de UAVG een verplichting opnemen tot openbaarmaking van sancties in het belang van effectief toezicht.
- **Geheimhouding vertrouwelijke toezichtinformatie**
In afwijking van de Woo aan de AP verstrekte vertrouwelijke toezichtinformatie geheim houden.
- **Schadevergoedingsmaatregel**
Vergelijkbaar met het OM in het strafrecht (art. 36f WvSr) een schadevergoedingmaatregel op kunnen leggen.
- **Beboeten medeverantwoordelijken**
De AP kan anders dan in het strafrecht niet optreden tegen doen-plegers, uitlokkers en medeplichtigen.
- **Strafbaarstelling verzuim aanstelling vertegenwoordiger**
Niet naleven van de aanwijzingsplicht voor buiten de EU gevestigde verwerkers uit artikel 27 AVG strafbaar stellen als misdrijf.

- **Toezeggingsbesluit**
Zoals bekend van de ACM, stelt de AP op dezelfde wijze in staat normconform gedrag te stimuleren en levert (zo) een bijdrage aan de effectiviteit en doelmatigheid als toezichthouder.
- **Recht op vergetelheid buiten EU**
Verplichting tot het wissen van de zoekresultaten van zoekmachines uitbreiden tot wissen ook buiten Europa en de AP de bevoegdheid geven hierop te kunnen handhaven.
- **Meldplicht financiële ondernemingen**
De reikwijdte van het begrip 'financiële onderneming' uit artikel 42 UAVG is te ruim (omvat o.a. ook pensioenfondsen en verzekeraars).
- **Overschrijven en aansluiting art. 9 AVG**
De keuze om voor de duidelijkheid elementen van de AVG over te schrijven in de UAVG verdient heroverweging.
- **Bezien institutionele bepalingen**
Bijvoorbeeld ten aanzien van de vraag of de door het Handvest vereiste onafhankelijkheid voldoende is geborgd, en of de door de AVG vereiste adequate financieringsstructuur op orde is.
- **Bezien reikwijdte toezicht**
In bepaalde gevallen is er sprake van overlappende bevoegdheden met andere toezichthouders.
- **Bezien reikwijdte implementatie en handhavingsmogelijkheden Richtlijn rechtshandhaving**
Beperking van de omzetting van de richtlijn tot WPG en WJSG lijkt onvoldoende recht te doen aan de reikwijdte van de richtlijn. Handhavingsmogelijkheden richtlijn moet vergelijkbaar worden met de handhavingsmogelijkheden van de AVG.